

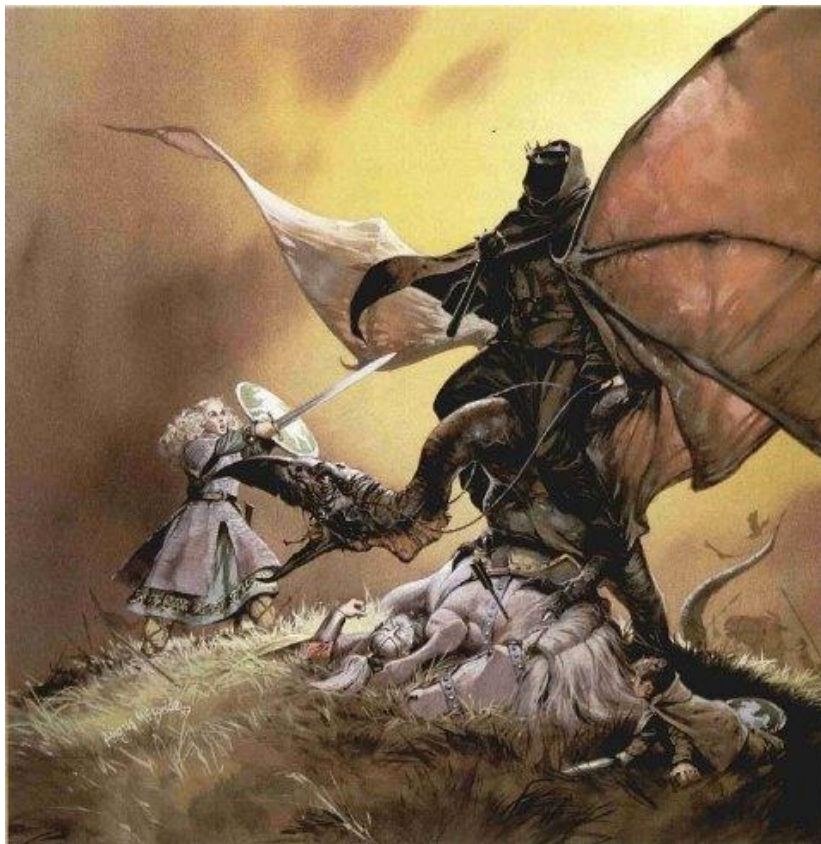
Lunds Universitet
Språk- och litteraturcentrum
Handledare: Bibi Jonsson
2010-02-14

Maria Marmolin
LIVK10

Skönheter och hjältinnor

-

Bilden av kvinnorna i trilogin om Härskarringen

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Syfte och frågeställning	4
1.2. Undersökningsval	5
1.3. Metod.....	5
1.3.1. Image of Women.....	5
1.4. Material.....	6
2. Bakgrund.....	8
2.1. Författaren.....	8
2.2. Trilogin om Härskarringen	9
2.3. De kvinnliga karaktärerna i trilogin.....	9
2.3.1. Galadriel.....	10
2.3.1. Éowyn	10
2.3.1. Arwen.....	10
3. Teori och tidigare forskning.....	12
3.1. Feministisk teori	12
3.2. Tidigare forskning	13
4. Analys och resultat	16
4.1. Galadriel	16
4.2. Éowyn.....	20
4.3. Arwen	26
5. Slutsatser och diskussion	29
5.1. Fortsatt forskning.....	32
6. Käll- och litteraturförteckning.....	33
6.1. Primärlitteratur.....	33
6.2. Sekundärlitteratur	33

1. Inledning

Finns det inget nytt att presentera om J.R.R. Tolkiens verk? Samma fråga ställer sig litteraturforskarna Candice Fredrick och Sam McBride i sin bok *Women Among the Inklings*¹ (en akademisk litterär grupp Tolkien tillhörde). För faktum är att det har skrivits så många biografier, antologier, bibliografier, uppsatser, essäer och forskningsrapporter om Tolkiens verk att det är svårt att föreställa sig att det går att hitta nya aspekter på dem. Hans böcker och hans forskning har vridits och vänts på ur så många olika synvinklar (litterärt, teologiskt, psykologiskt och politiskt) och med hjälp av så många olika metoder att ännu en uppsats om Tolkien kan tyckas meningslös.

Men den som hävdar det glömmer att nya forskningsområden uppkommer hela tiden och därtill följer nya synsätt och teoribildningar. Betänk att verk som *Iliaden*, *Hamlet* och *Den gudomliga komedin*, verk som har funnits på den litterära kartan väldigt länge nu, fortfarande stöts och blöts i litteraturforskningen. Varför skulle då Tolkiens arbete ha en gräns för hur mycket en författare och hans/hennes verk tål att tolkas? Som Robert Eaglestone påpekar i inledningen till *Reading the Lord of the Rings*, så är ingen, inte ens en elvaåring som läser Tolkien för första gången, ett oskrivet blad. Var och en av oss har benägenheter att på förhand tolka en text; idéer och redan existerande förförståelse som formar våra reaktioner på en text.² Därför vore det fel att avskriva ett verk eller en författare som tömt på forskningsmöjligheter.

Så är heller inte fallet när det gäller Tolkien. För trots de många böcker som skrivits om honom och hans arbete, har det länge saknats en genusaspekt i den forskning som gjorts. Små anmärkningar har gjorts här och där om det faktum att hans karaktärer är i huvudsak män och att hans berättelser ofta utgår från ett manligt synsätt; men sällan har någon grävt djupare för att ta reda på de bakomliggande orsakerna eller undersöka vad avsaknaden av kvinnor och kvinnlighet gör med berättelserna. Men på senare tid har frågan om kön och genus lyfts på allvar när det gäller Tolkien och allt fler böcker, artiklar och uppsatser skrivs på området.

Ända sedan jag vid femton års ålder fick ett exemplar av trilogin om Härskarringen³ i min hand, har mitt förhållande till Tolkien och hans verk varit en ren och

¹ Candice Fredrick och Sam McBride, *Women Among the Inklings. Gender, C.S. Lewis, J.R.R. Tolkien, and Charles Williams*, Westport 2001, s.xi

² Robert Eaglestone (red.), *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien's classic*, London 2002, s.2

³ Trilogin om Härskarringen består av tre böcker, *Sagan om ringen*, *Sagan om de två tornen*, *Sagan om konungens återkomst*. På svenska är hela trilogin dock mest känd som *Sagan om ringen*, egen anmärkning.

skär kärlekshistoria. Men precis som ett riktigt förhållande har goda och dåliga sidor, så finns det även mindre goda sidor med Tolkiens böcker. Den maskulinitet som genomsyrar trilogin om härskarringen är svår att ignorera, men det är inte förrän på senare år som en mängd frågor tog form vid varje ny genomläsning av de tre böckerna. Varför är där så få kvinnor i böckerna? Vad gör det med förståelsen av berättelsen? Vilken funktion har egentligen de kvinnor som faktiskt finns med i berättelsen? Efter att tidigare mest ha ägnat mitt intresse åt den samhällskritik som Tolkien uppvisar i böckerna, var det dags att en gång för alla våga ta en konflikt och titta på trilogin om härskarringen med mer kritiska ögon.

1.1. Syfte och frågeställning

Det finns många viktiga frågor som kan och bör ställas om genus när det gäller Tolkien. Hela verket är en enda stor godispåse fylld med delar ur mytologi, religion, litteratur, historia och psykologi. Att välja ut de mest relevanta frågorna att ställa bereder onekligen vissa bekymmer om man inte är helt säker på vad man vill undersöka. Hur mycket ska man till exempel läsa in av författarens eget liv och hans åsikter? Är det ens lämpligt att ta sådana saker med i beräkningen? Eller ska man enbart se till rent litteraturvetenskapliga aspekter, som till exempel språk, genre och motiv? Valen är många, men syftet med den här uppsatsen är att börja från grunden och ta reda på hur kvinnor framställs i trilogin om härskarringen. Tolkien har ofta pekats ut som kvinnohatare av flera forskare, andra har menat att böckerna är en produkt av sin tid.⁴ Men för att överhuvudtaget kunna bilda sig en uppfattning om det, krävs det en första undersökning av hur kvinnorna i böckerna faktiskt framträder.

Hur framställs kvinnor i trilogin om härskarringen? Detta är den övergripande forskningsfrågan som uppsatsen ska försöka att besvara. För att kunna göra detta har jag valt att lägga till två ytterligare frågeställningar för att läsarna ska få en bättre uppfattning av vad jag menar med ”framställs”.

- Hur beskrivs kvinnorna; till utseende och till sinnelag?
- Vad har de för funktion?

⁴ Jennifer Neville, ”Women” i *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien's classic*, London 2002, s.101

1.2. Undersökningsval

Jag har valt att enbart undersöka bilden av kvinnor i trilogin om Härskarringen (Sagan om ringen, Sagan om de två tornen, Sagan om konungens återkomst). Detta dels eftersom det är Tolkiens mest kända verk, men även på grund av att jag ville begränsa mitt undersökningsmaterial. Tolkien har skrivit många fler verk som vore minst lika intressanta att studera ur genussynpunkt, men materialet skulle därmed bli alltför omfattande och undersökningen skulle ta alltför lång tid.

1.3. Metod

Jag valde att använda mig av ”Image of Women” som primär metod för mitt analysarbete, detta för att kunna svara på hur kvinnorna i trilogin om Härskarringen beskrivs och för att underlätta själva tolkningen av resultatet. Metoden var ett bra sätt för mig att kunna presentera vilka bilder som tecknas av de kvinnor som finns med i verket.

1.3.1. Image of women

Den här teorin/perspektivet uppkom under början av 1970-talet och har visat sig vara en extremt fruktbar gren av feminismen, åtminstone sett till hur många böcker som har skrivits om det. Själva teorin går ut på att själva läsandet ses som en kommunikation mellan författarens liv (erfarenhet) och läsarens liv. När läsaren blir en kritiker är det hennes (författarens) plikt att presentera en redogörelse av sitt eget liv, som kommer att göra det möjligt för *hennes* läsare att bli medvetna om vilken synpunkt hon talar utifrån.⁵

Litteratur- och feministforskaren Toril Moi skriver i sin bok *Sexual/Textual Politics*, att studiet av ”image of women”, alltså bilden av kvinnan, i fiktion vanligtvis brukar jämföras med att studera den *falska* bilden av kvinnan i fiktion som är skriven av båda könen. ”Bilden” av kvinnan i litteraturen definieras ständigt i motsats till den ”riktiga personen” som litteraturen på något vis aldrig riktigt lyckas förmedla till läsaren.⁶

⁵ Toril Moi, *Sexual/Textual Politics*, New York 1985 s.43

⁶ Moi, s.44 f.

Ofta har förespråkarna av ”Images of Women”, reflektionisterna, en ganska extrem hållning till hur bilden av fiktionens kvinnor borde spegla verkligheten. Dock har teorin fördelen att den lyfter fram hur författare ständigt *väljer ut* de element som de vill använda i sina texter. Men istället för att erkänna detta som ett av alla grundläggande fakta om textuell kreativitet, anser reflektionisterna att konstnärens utvalda skapande borde mätas gentemot det verkliga livet. Skrivandet ses som mer eller mindre en reproduktion av en extern verklighet som vi alla har likvärdig och objektiv tillgång till. Detta tillåter oss att kritisera författaren med motiveringen att han eller hon har skapat en inkorrekt modell av den verklighet som vi alla på något sätt känner till.⁷

”Image of Women” kräver förutom trovärdiga porträtt av kvinnor, att kvinnorna i litteraturen ska vara förebilder. De ska inge en positiv känsla av kvinnlig identitet genom att porträttera kvinnor som är självförverkligande, och vars identitet inte är beroende av män. Det ska dock sägas att det här kravet krockar med kravet på äkthet; det finns många kvinnor som i verkligheten är svaga och oansenliga.⁸

Jag har valt att använda den här teorin som en analysmetod, dels för att den kompletterar den ”anglo-amerikanska” feminismteorin, men också för att teorin presenterar utmärkta synvinklar att analysera bilden av kvinnan utifrån. Teorin kan ses som extrem på flera plan och kan även förefalla något daterad, men jag anser att den är tillämpbar på min analys.

1.4. Material

Jag har valt att analysera den svenska översättning av Härskarringen som Åke Ohlmarks gjorde i slutet av 1950- början av 1960-talet. Översättningen var den enda version som fanns fram till 2005 då en nyöversättning gjordes av översättaren och författaren Erik Andersson; detta eftersom det ansågs att det fanns brister i Ohlmarks översättning. Det har bland annat klagats på att Ohlmarks har slarvat med personnamn och dylikt och att han inte varit konsekvent i sin översättning.

Jag väljer trots detta att analysera trilogin så som Ohlmarks har översatt den, av den enkla anledningen att det är den version av böckerna som jag själv föredrar och har en särskild relation till. Dessutom är jag inte lika väl förtrogen med nyöversättningen som med

⁷ Moi, s.45

⁸ Moi, s.47

den ursprungliga översättningen och anser därför att analysen vinner på att jag använder mig av den version av boken som jag själv känner bäst till. Jag är även väl förtrogen med de engelska utgåvorna, varför jag inte anser mitt val av Ohlmarks översättning som ett problem.

Eftersom Ohlmarks inte har varit konsekvent i sin översättning finns det ett ställe i boken som får en helt annan innebörd i Ohlmarks översättning jämfört med Tolkiens original. Avsnittet har att göra med Éowyn och hennes roll i ett av de avgörande ögonblicken i boken. Detta har korrigerats i vissa utgåvor, dock inte i den utgåva som jag själv har och använder mig av. Eftersom jag vet att bilden av Éowyn blir en helt annan i den svenska översättningen än i originalet, kommer jag att referera till det stycket så som det är i originalversionen, för att läsarna ska förstå hur annorlunda bilden av Éowyn blir i de olika versionerna. Detta är dock enda gången jag relaterar till det engelska originalet.

Jag kommer inte att hoppa över någon av böckerna utan det är alla tre delar av Härskarringen som kommer att analyseras. Dock har jag gjort vissa avgränsningar när det gäller definitionen av en ”kvinna”. Leslie A. Donovan, en av forskarna som jag har läst inför uppsatsarbetet, har valt att räkna Honmonstret som en kvinna. Honmonstret är en jättespindel som förekommer i andra och tredje boken. Visserligen är hon av kvinnligt kön, men jag anser att en analys av henne till viss mån skulle kräva en jämförelse med övriga kvinnokaraktärer, vilket skulle göra undersökningens omfattning alltför stor. Jag väljer därför att hålla mig till att analysera de kvinnor som har ”mänskliga” drag; i det här fallet utgör detta endast alver och människor, även om också hober och dvärgar faller in under den här kategorin.

Alla kvinnor som jag finner i trilogin kommer inte att kunna omnämnas utan jag kommer att ägna särskilt stort intresse för de tre kvinnliga karaktärer som är mest kända (Galadriel, Éowyn och Arwen) och som det är möjligt att skapa en fullständig bild av. För att göra det mer överskådligt kommer jag att dela upp analysen efter de kvinnokaraktärer jag hittar och analysera varje karaktär för sig.

2. Bakgrund

Under det här avsnittet presenteras författaren och verket lite mer ingående, och även de tre kvinnliga karaktärerna som jag kommer att analysera får en kort presentation.

2.1. Författaren

J.R.R. Tolkien föddes 1892 i Sydafrika, men kom till England som treåring efter att hans far avlidit. När han var tio dog även hans mor och förlusten av modern skulle komma att prägla honom både i val av utbildning och av religion. Hans mor var katolik, och när hon dog fann Tolkien tröst i religionen och hans katolska tro skulle följa med honom livet ut. Intresset för språk och mytologi odlades tidigt i hans liv och var grundstenarna i hans akademiska karriär. Första världskriget kom dock emellan de akademiska ambitionerna och Tolkien var med och stred i slaget vid Somme 1916. Han drabbades emellertid av skyttegravsfeber och sändes tillbaka till England, där han slussades mellan olika sjukhus under en tid och det var nu Tolkiens idéer om en egen mytologi för England började ta form.⁹

1924 blev han professor i engelska vid universitetet i Leeds och året därpå professor vid universitetet i Oxford. Han var en aktad professor med hög ställning i den akademiska världen. Men den egna mytologin fanns alltid närvarande och han skrev hela tiden på det verk som kom att kallas för *Silmarillion*. Den bok som gjorde honom känd som författare var dock *The Hobbit* eller *Bilbo, en hobbits äventyr* som den fick heta i svensk översättning. Boken kom till av en slump när han en dag skrev ner en mening på baksidan av ett prov tillhörande en av hans studenter. ”I en håla under jorden bodde en hob” lydde meningen och så var historien om Bilbo född. Direkt efter att *Bilbo* kommit ut började han skriva på trilogin om *Härskarringen*, verket som är föremål för denna uppsats. Samtidigt som Tolkien pensionerades 1959 började hans världsrykte spridas, trilogin översattes till en rad nya språk och kom ständigt i nya upplagor. När han avled 1973, åttioett år gammal, sörjdes han av miljoner läsare över hela världen.¹⁰

⁹ Humphrey Carpenter, *J. R. R. Tolkien. En biografi*. (1977), Finland 2002, s. 196f

¹⁰ Carpenter, s.254f.

2.2. Trilogin om Härskarringen

Trilogin om *Härskarringen* tog Tolkien tolv år att färdigställa och sedan dröjde det ytterligare ett par år innan böckerna kom ut, på grund av meningsskiljaktigheter med förläggaren. 1954 kom de första delarna (1959 på svenska), *Sagan om ringen* och *Sagan om de två tornen* och året därpå den tredje delen, *Sagan om konungens återkomst*.

Trilogin handlar om hobiten Frodo som ärver en magisk ring av sin farbror Bilbo och snart kommer det fram att det är den Enda Ringen, skapad av den onde Sauron, vars krafter är bundna vid ringen. Om Sauron återfår ringen kommer hela världen att hamna under hans ok. Enda sättet att förhindra detta är ta sig till Mordor och där kasta ner ringen i Domedagsbergets eldar, där ringen skapades och på så sätt förstöra ringen. Det är en lång och farofylld färd Frodo har framför sig, men han har till en början ett brödraskap om nio färdkamrater till sin hjälp. I slutet av första boken splittras dock brödraskapet och Frodo, tillsammans med sin trogne följeslagare Sam, fortsätter ensam mot Mordor. De övriga i brödraskapet går en annan väg, men allt de tar sig för har som syfte att motarbeta Sauron och hans allierade. Bok två och tre är uppdelade i varsin bok där vi först får följa de andra i brödraskapet och sen Frodo och Sam och deras vägvisare Gollum. Kampen mellan gott och ont är ständigt i centrum, där det goda slutligen segrar.¹¹

Det är en väl utarbetad mytologi som presenteras i boken och Tolkien har utvecklat allt från att karaktärer och språk till geografi och religion in i minsta detalj. Han har själv utvecklat de olika folkslagen, skapat deras språk, deras ursprung, etcetera. Han har egenhändigt ritat kartan för hur Midgård, den värld där historien utspelar sig, ser ut. Varje folkslag har han en noggrant bestämd profil för, men det är alverna som han har skänkt mest tanke åt, då de varit med honom i hans tankar sedan han påbörjade sin mytologi. Vad gäller de enskilda karaktärer som förekommer i boken får de olika stor uppmärksamhet och de kvinnor som ska analyseras här får betydligt mindre uppmärksamhet än de manliga huvudkaraktärerna.

2.3. De kvinnliga karaktärerna i trilogin

De kvinnliga karaktärer som förekommer i trilogin är få i jämförelse med de manliga karaktärerna. De flesta kvinnliga karaktärer som nämns är av alvisk eller mänsklig härkomst.

¹¹ För uppsatsens syfte får jag förutsätta att läsaren har läst trilogin eller känner till historien och att jag därför utan förbehåll kan avslöja hur trilogin slutar, författarens anmärkning.

En hel del hobkvinnor omnämns visserligen, men endast i förbifarten. De kvinnliga karaktärer som står ut mest är de tre som jag ämnar analysera, och av den anledningen bör läsaren få en kort presentation av dem för att få en bättre förståelse för vilka de är.

2.3.1. Galadriel

Galadriel är drottningen av Lothlórien, ett av de tre alvriken som finns i Midgård. Där regerar hon tillsammans med sin make Celeborn. Hon beskrivs som mäktig, vis och respekterad och älskad av sina undersåtar. Galadriel är den enda kvinnan bland Midgård's regerande elit, det Vita Rådet – en samling av en handfull alver och trollkarlar – över vilket hon är ordförande. Därigenom har hon stor makt och förmågan att påverka det som sker i kampen mot Mordor. Utöver det sträcker sig hennes makt även till att förhindra att ondska och främlingar från att ta sig in på hennes domäner. Hur Galadriel kom att bli så mäktig står dock inte att läsa i Härskarringen, utan man får pussla ihop delar från *Silmarillion* och andra skrifter av Tolkien för att få hennes fulla bakgrund.¹²

2.3.2. Éowyn

Éowyn är prinsessa av Rohan och en sköldmö av Norden. Hennes farbror, kung Théoden, är härskare över det nordliga kungadömet Rohan och hennes bror Éomer är tredje marskalk av Riddersmark, kungadömet's kavalleri.¹³ Éowyn är älskad av sitt folk, men har med åren fått en roll som uppasserska åt sin farbror och bror. Hon slits mellan rollen som kvinna och den som hon egentligen vill ha, nämligen krigare för Rohan.¹⁴ Mer än så kan dock inte presenteras om Éowyn, utan att komma för nära inpå analysen.

2.3.3. Arwen

Alvprinsessan Arwen är dotter till Elrond, herren över Vattnadal och hon anses vara den vackraste av alla alver. Hon är Aragorn's stora kärlek och fastän Arwen personligen förekommer väldigt lite i berättelsen, så finns det avsnitt där Aragorn längtar efter henne och talar om henne.¹⁵ Hon kallas Aftonstjärnan av sitt folk, eftersom de ansåg att hon var aftonstjärnans sinnebild för hela sitt folk. Vid läsarens första möte med henne får man veta att hon "länge vistats i sin moders land, Lórien bortom bergen, och bara för en kort tid sedan

¹² Fredrick och McBride, s.111f

¹³ J.R.R. Tolkien, *Härskarringen*, Stockholm 2002 (1966), s. 511

¹⁴ Fredrick och McBride, s.112f

¹⁵ Fredrick och McBride, s.110f

hade hon återvänt till sin faders hus i Vattnadal".¹⁶ Det nämns också att hon har två bröder, Elladan och Elrohir, vilka lever ett kringflackande liv och ofta red samman med utbygdsjägarna, där Aragorn ingår. Hela historien om Aragorn och Arwens kärlekssaga finns med i ett appendix i slutet av sista boken. I de svenska utgåvorna finns detta appendix inte med, utan finns istället i en annan bok, *Ringens värld*.¹⁷ Det förekommer stavningar av hennes namn med ett vanligt v istället för w, då översättaren inte varit konsekvent, men jag väljer att hålla mig till stavningen med w.

¹⁶ Tolkien, *Härskarringen*, s.275

¹⁷ Tolkien, *Härskarringen*, s.15

3. Teori och tidigare forskning

I det här avsnittet kommer jag att presentera de teorier som jag kommer att använda i mitt analysarbete; detta för att tydliggöra vilket perspektiv jag utgår ifrån och för att förklara varför jag anser just dessa teorier som mest lämpade för min analys. Jag kommer även att göra en presentation av lite av den tidigare forskning som finns om Tolkien och genus.

3.1. Feministisk teori

När det gäller feministisk teori går det inte att peka ut en exakt riktning; istället brukar man tala om flera olika skolor av feminism. Dessa delas oftast in i den anglo-amerikanska-, den rent engelska, samt den franskspråkiga feminismen.¹⁸ Den skola jag kommer att använda mig av utav dessa tre är den ”anglo-amerikanska”.

Den ”anglo-amerikanska” skolan tenderar till att vara mer skeptisk mot ny kritisk teori och mer försiktig med att använda det, till skillnad från de ”franska” feministerna, som har anammat och anpassat en stor del av främst poststrukturalistisk och psykoanalytisk kritik som en grund för deras arbete.¹⁹

De ”anglo-amerikanska” feministerna, till exempel Elaine Showalter, Sandra Gilbert och Susan Gubar, framhåller istället ett stort intresse för traditionella kritiska koncept som till exempel tema, motiv och karaktärisering. Enligt Peter Barry verkar de acceptera den litterära realismens konventioner och behandlar litteratur som en serie av representationer av kvinnors liv och erfarenheter som kan mätas och utvärderas mot verkligheten. De ”anglo-amerikanska” feministerna ser närläsning och uttydande av individuella litterära texter som deras huvudsakliga uppgift. Generellt sett har den här typen av feminism mycket gemensamt med de tillvägagångssätt och antaganden som de liberala humanisterna använder när de griper sig an litteratur. Men feministerna lägger också avsevärd betoning på användandet av historiska uppgifter och icke-litterärt material (som till exempel dagböcker, memoarer samt samhälls- och medicinsk historia) för att förstå de litterära texterna.²⁰

¹⁸ Peter Barry, *Beginning Theory. An introduction to literary and cultural theory*, Manchester 2002, s.124

¹⁹ Barry, s.124

²⁰ Barry, s.124

Jag har valt att använda mig av den här typen av feminism eftersom jag anser att den är mycket väl lämpad för att få svar på mina forskningsfrågor, som handlar om karaktärisering, i det här fallet av kvinnor.

3.2. Tidigare forskning

Den forskning som visade sig vara mest värdefull inför uppsatsskrivandet var Candice Fredrick och Sam McBrides bok *Women Among the Inklings. Gender, C.S. Lewis, J.R.R. Tolkien, and Charles Williams*. Fredrick och McBride har undersökt förhållandet mellan maskulint och feminint i den akademiska klubb som kallades för Inklingarna, där bland annat Tolkien ingick. Forskarna har till exempel funnit att Tolkien hade en tendens att se kvinnor som mytiska ikoner; både i sin litteratur och i verkligheten.²¹ De har även undersökt på vilket sätt kvinnor förekom i Inklingarnas fiktion och hur genus passade in i deras normer. Bland annat tar de upp att det är förvånande att det finns så lite kvinnor hos Tolkien, när hans ambition var att skapa en ny värld. I skapandet av den nya världen kände han sig inte tvingad till att tänka om angående eller modifiera de könsroller som fanns i vår egen värld. Ingenting hindrade honom från att konstruera ett land eller ett folk eller väsen som utvecklats till ett matriarkat – inget förutom författarens egen önskan att behålla den könshierarki han själv var van vid.²² De nämner även hur Tolkien i böckerna visar på de problem som uppstår när kvinnor ställer sig utanför den givna könsrollen. Sådana kvinnor, visar Tolkien oss, kämpar inte bara mot orimliga sociala normer, men i slutändan även mot sig själva. Frederick och McBride menar att Tolkien därmed ville säga att en kvinna bara kan finna ro när hon frivilligt tar till sig den könsroll hon fått.²³

Fredricks och McBrides forskning har varit mycket användbar för mitt resultat, då jag har utgått från och jämfört deras forskning med mina egna resultat. De nämner och exemplifierar kring de tre karaktärer som jag analyserar och därför kommer jag att jämföra deras resultat med mina egna i analysen.

Jag har även läst artikeln ”Women” i antologin *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien's Classic*. Artikeln, skriven av forskaren Jennifer Neville, tar upp likheterna mellan det av Tolkien skapade folket i Rohan och de forntida anglosaxiska människorna. Hon drar även paralleller mellan en drottning i det litterära verket *Beowulf* och

²¹ Fredrick och McBride, s.107

²² Frederick och McBride, s.109

²³ Fredrick och McBride, s.108f.

prinsessan Éowyn i Härskarringen.²⁴ De paralleller Neville drar går ut på att Éowyn ses som en passiv kvinna och att det var så Tolkien tolkade drottning Wealhtheow i *Beowulf*. Samtidigt menar Neville att Tolkiens fiktion proklamerar att manlig makt inte är enda sättet att nå seger och att det faktiskt är omöjligt att vinna de viktigaste striderna med hjälp av manlig makt. Den förväntade kvinnliga hjälplösheten blev ett ramverk som Tolkien kunde använda sig av, där han kunde fullfölja en annorlunda idé om styrka och effektivitet. På hennes eget, lilla sätt – faktiskt, på grund av att hennes sätt var så litet – kunde en kvinna vinna ett krig, medan en ännu mindre person kunde rädda världen. Neville skriver att vi i vår moderna värld kanske väljer att känna det som om Tolkiens kvinnor är nedlåtande. Men, såvida vi inte kan hävda att vi är en Beowulf eller en Aragorn (vilket inte vanliga män heller kan hävda) så kanske Tolkiens budskap inte är så bemyndigande som man tidigare trott.²⁵ Nevilles forskning har varit intressant för min undersökning av hur just Éowyn beskrivs av Tolkien.

Slutligen har jag läst artikeln ”The valkyrie reflex in J.R.R. Tolkien’s *The Lord of the Rings*. Galadriel, Shelob, Éowyn, and Arwen” av forskaren Leslie A. Donovan. Artikeln går att finna i antologin *Tolkien the Medievalist* och gör en jämförelse mellan de fyra mest framträdande kvinnliga figurerna i Härskarringen och valkyriorna i den nordiska mytologin. Hon skriver bland annat att:

Through valkyrie-associated imagery, these women function as emblems for the often conflicting Germanic motifs of grievous loss and glorious fulfillment, individual will and community responsibility, determined constancy and unlooked for revitalization so central to Tolkien’s fictional vision. [---] In them, Tolkien seeks his own contemporary response to medieval traditions by establishing his valkyrie-indebted women as elemental forces whose presence in the trilogy allows the possibility of human and heroic completion²⁶

Det är en intressant jämförelse och Donovan hittar ett flertal paralleller mellan valkyriorna och kvinnorna i Härskarringen. Hon kommer bland annat fram till att genom att ge hans egna moderna hjälte- och offermodeller i Härskarringen rollen som motsvarande medeltida valkyrior, fastställer han vad han anser vara den mest passande syftet för en sagas

²⁴ Jag kommer härnäst att referera till alla tre böckerna som Härskarringen, när jag talar om trilogin som helhet. Vill jag specificera i vilken bok någon eller något förekommer talar jag då om vilken del av trilogin det rör sig om.

²⁵ Jennifer Neville, “Women”, i *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien’s Classic*, red. Robert Eaglestone, London 2002, s.109f

²⁶ Leslie A. Donovan, ”The valkyrie reflex in J.R.R. Tolkien’s *The Lord of the Rings*. Galadriel, Shelob, Éowyn, and Arwen”, i *Tolkien the Medievalist*, red. Jane Chance, London 2003, s.109

berättelse: det där lyckliga förverkligandet han på andra håll definierar som den samlade kraften av tillfrisknande, tröst och eukatastrof.²⁷

²⁷ Donovan, s.129

4. Analys och resultat

I det här avsnittet redovisas de resultat som framkommit genom analysarbetet. För att göra det enkelt att förstå kommer avsnittet att delas in efter de kvinnor med en framträdande roll som förekommer i trilogin.

4.1. Galadriel

Så här lyder beskrivningen när brödrskapet första gången ser Galadriel, tillsammans med sin make Celeborn:

De var båda mycket högvuxna, drottningen ej mindre reslig än sin gemål, och båda allvarliga och mycket vackra. Båda var de helt skrudade i vitt, och drottningens hår glänste likt mörkt guld, [...] Deras ansikten var tidlösa utom ögonen, vilka glödde skarpa likt lansspetsar i stjärnljuset men dock hade ett djup av omätliga källor, där all världens minnen doldes.²⁸

I princip varje gång Galadriel nämns bär hon vita kläder, vilket kan ses som en symbol för hennes renhet. Hennes röst beskrivs som ”kristallklar och melodisk men mycket djupare än kvinnoröster eljest brukar vara”.²⁹

Varje gång hon talar, är det med vishet och man kan till viss del känna av hennes stora makt genom hennes sätt att tala och hennes hållning. Allvaret verkar vara ett utmärkande drag hos henne och rösten tycks vara ett av medlen för att demonstrera den makt hon har.

Hon tvekar heller inte att försmå sin make, när hon anser att han gjort fel, men trots att hon inte räds att stå upp mot honom, gör hon det tydligt att hon inte på långa vägar är lika storslagen som sin make; att hon är underordnad honom:

Ty konungen av Galadrim är den visaste av alverna i Midgård och hans gåvor är mer furstliga. Han har vistats i Västern sedan tidernas gryning, och jag har bott i hans hus i oräkneliga år.

²⁸ Tolkien, *Härskarringen*, s. 420

²⁹ Tolkien, *Härskarringen*, s.421

Ty långt långt före Nargothronds och Gondolins fall kom jag över Bergen, och sedan dess har vi tillsammans bekämpat fiendens finter och svek under många långa tidsåldrar.³⁰

Frederick och McBride gör samma observation och pekar på att Galadriel alltid lämpligen underordnar sig sin make och visar honom aktning.³¹ Samtidigt gör hon det också klart att hennes egen storhet inte är att ringakta: ”Det var jag, som första gången sammankallade Vita Rådet. Om mina planer inte överkorsats skulle också rådet ha letts av Gandalf grå, och då hade mycket varit annorlunda idag. Likaväl finns det ännu hopp [---]”.³²

Förutom rösten är blicken ett annat medel genom vilken Galadriel utövar sin makt och vishet: ”Ingen utom Legolas och Aragorn kunde någon längre stund uthärda hennes ögon”.³³

Medlemmarna i brödrskapet känner alla effekterna av hennes blick. Sam beskriver det så här: ”Om du nödvändigt vill veta det, så kändes det som om jag inte hade några kläder på mej, och det var verkligen mycket pinsamt. Hon tycktes se rakt in i mej och fråga mej vad jag skulle göra, om hon gav mig tillfälle att återvända till Fylke, till en trivsamt liten hoberhåla med en egen välkött liten trädgårdstappa”.³⁴

Galadriels funktion är som en slags sierska. Spegeln är ett av hennes verktyg, men den är en farlig rådgivare, vilket Galadriel själv säger: ”[---] Glöm inte, att spegeln visar mångahanda ting och att visst inte alla har inträffat än. En del av dem blir aldrig verklighet, såvitt inte den som fått visionen avviker från sin plikts väg för att undvika dem. Spegeln är en farlig rådgivare”.³⁵

Det verkar således som att drottningen med detta vill säga att spegeln inte är särskilt tillförlitlig, hon själv däremot kan ge mer tillförlitliga råd. Man får också veta att den makt hon besitter är starkare än Saurons på vissa plan: ”Det säger jag dig, Frodo, att även nu i denna stund kan jag genomskåda Mörkrets herre, och jag känner hans tankar eller rättare alla de tankar hos honom som rör alverna. Självt strävar han ständigt efter att kunna se mig och läsa mitt hjärta. Men ännu är dörren stängd för honom”.³⁶

³⁰ Tolkien, *Härskarringen*, s.423

³¹ Frederick och McBride, s.112

³² Tolkien, *Härskarringen*, Ibid.

³³ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid.

³⁴ Tolkien, *Härskarringen*, s.424

³⁵ Tolkien, *Härskarringen*, s.430

³⁶ Tolkien, *Härskarringen*, s.432

När Frodo erbjuder Galadriel den enda ringen, talar hon om vilken ondska som skulle ske om hon tog den. Så här upplever Frodo henne i det ögonblicket:

Där hon stod framför Frodo verkade hon på en gång omätligt hög, olidligt skön, skrämmande hemsk och obeskrivligt tillbedjansvärd. Så lät hon handen sjunka, ljuset tonade bort igen, och hon skrattade till. Åter hade hon krympt samman till naturliga dimensioner, en vanlig slank och fager alvkvinnas klädd i enkelt vitt, en kvinna vars vänliga röst lät mjuk och sorgsen. 'Jag bestod provet jag också, sade hon. Jag skall bli mindre och svagare och dra bort till Västern, men jag skall förbli Galadriel'.³⁷

Den här episoden visar att trots att hon har mycket stor makt, är den inte alltid av godo. Hon är inte fullkomlig, oavsett hur mäktig hon själv är. Makt är något som man inte ska leka med och hon vet sina begränsningar. Just det draget är dock inte särskilt positivt. Inte heller är hennes val att motstå Frodos erbjudande av ringen särskilt feminint. Som Frederick och McBride påpekar, både Aragorn och Boromir får genomgå liknande test. Tolkien beskriver förvisso Galadriel som en mäktig person, men han låter hennes uppfyllande av den makten framstå som passivt.³⁸ Större dåd i Galadriels förflutna antyds bara och därmed försvagas hennes karaktär något.

När Galadriel har demonstrerat sin enorma makt för Frodo, reduceras beskrivningarna av henne helt plötsligt till att bara vara vackra och vemodiga. Vid brödraskapets avfärd från Lothlórien möter läsaren henne på följande sätt: "[...] bakom honom satt Galadriel, högvuxen och ljushyllt. Ett diadem av blommor smyckade hennes hår, och hon höll en harpa i handen och sjöng till dess slag. Sorgset ljuv klingade hennes rena stämma genom den stilla, klara luften [---]".³⁹

Frodo ser henne vidare så här i den efterföljande situationen: "Hon syntes honom varken farlig eller hemsk längre, ej heller fylld av någon hemlig kraft. Redan såg han henne på samma sätt som människor i senare tider alltid uppfattat alverna – närvarande och dock så långt borta, ett levande minne i okänd omvärld av något längesedan glömt och förgånget".⁴⁰

³⁷ Tolkien, *Härskarringen*, s.434

³⁸ Frederick och McBride, s.112

³⁹ Tolkien, *Härskarringen*, s.442

⁴⁰ Tolkien, *Härskarringen*, s. 443

Det är en kryptisk beskrivning av alverna vi får och själva beskrivningen av Galadriel är nu som en vacker drottning demaskerad från sitt tidigare allvar. Dock har inte hennes styrka försvunnit och därför fortsätter hon att vara en positiv förebild.

Det är lätt att tro att hennes funktion i berättelsen nu är över. Men Tolkien låter drottningen vara ständigt närvarande i det att han även låter Galadriel ge Brödraskapet gåvor: ”Vi har nu druckit avskedsbägaren, sade hon, och snart faller skugga mellan oss. Men innan ni far har jag gåvor till er i mitt skepp, gåvor som konungen och drottningen av Galadrim vill ge er till minne av Lothlórien. Så kallade hon dem till sig, en efter en”.⁴¹

Alla dessa gåvor får en funktion i slutändan, gåvorna är alltså inte utvalda slumpmässigt, utan ges i syfte att vara sina ägare behjälpliga. Således utövar Galadriel sin makt genom var och en av de gåvor hon ger till Brödraskapets deltagare.

För de som dock inte mött Galadriel, utan bara hört talas om henne, är bilden av henne annorlunda. Så här säger Faramir i *Sagan om de två tornen*: ”Om människor har något samröre med Trolldomsdrottningen i Gyllene skogen, har de att motse märkliga ting i fortsättningen. Det är mycket farligt för dödliga att vandra utanför denna solens värld och i flydda tider kom få eller inga ut därifrån oförvandlade, sägs det”.⁴²

Lite senare säger Faramir så här: ”För min del anser jag det i våra dagar för farligt för dödliga att av egen drift uppsöka de Äldre folken. Fast jag nekar inte till att jag avundas er som fått tala med den vita drottningen”.⁴³

Faramir känner alltså trots allt prat om faror en nyfikenhet till Galadriel och hennes land. Strax kommer Sam till hennes försvar och beskriver henne så här:

Hon är så vacker, så vacker, herrn. Underbar är hon. Ibland som ett stort träd i blom, ibland som en vit nacksiss, lika så smal och späd och så. Hård som dinnamanter och mjuk som månsken. Varm som solsken och kall som stjärnornas frost. Stolt och hög och långt borta som snön på bergen och ändå lika glad som vilken bondflicka som helst jag sett med tusenskönor i håret när det är vår.⁴⁴

Faramir svarar: ”Då måste hon i sanning vara underbar [...] Livsfarligt skön”. Sam svarar: ”[...] Men kanske kan ni kalla henne livsfarlig för att hon är så stark i sig själv. Ni till

⁴¹ Tolkien, *Härskarringen*, s.444

⁴² Tolkien, *Härskarringen*, s.784

⁴³ Tolkien, *Härskarringen*, s.800

⁴⁴ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid.

exempel, just ni skulle kunna slå er till spinkved mot henne som ett skepp mot en klippa – eller ha drunknat som en hob i en flod. Men varken klippan eller floden tar någon skada [...]”⁴⁵

Just Sams beskrivning av Galadriel, fastän något naiv, tycks sammanfatta hela drottningens karaktär. Hon är god och mild, men ändå stark och mäktig. Dem som möter henne med respekt, förståelse och vänlighet, utgör hon ingen fara för. Men den som vågar utmana henne vet inte vilken fara som väntar. Självklart beskrivs hon som vacker, då alla alver oavsett manliga eller kvinnliga, är vackra. Men alla alver har inte samma makt som hon och det antyds väldigt subtilt att även om hennes make utåt sett har den största makten, är det Galadriel som syns och hörs mest och som verkar ha den verkligt stora makten i Lothlórien.

Är porträttet av Galadriel trovärdigt? Går man igenom beskrivningarna av henne måste svaret på den frågan vara ja. Hon har många goda sidor, men liksom alla människor har även hon brister, vilket hon visar när Frodo erbjuder henne ringen. Det är också realistiskt att hon som alvdrottning har faktisk makt och att hon inte behöver stå tillbaka till förmån för sin make. Dock hade hennes karaktär kunnat vara ännu mer trovärdig om hon mer aktivt hade demonstrerat sin makt. Att hon måste vara vacker är förvisso inte en nödvändighet, men det är fullt troligt och acceptabelt att hon är särskilt vacker, då alla alver har vackra drag. Det hade dock varit intressant att se hur hennes porträtt hade framträtt om hon inte hade varit lika vacker som hon nu beskrivs.

4.2. Éowyn

Läsarens första möte med Éowyn ter sig så här: ”Bakom tronen stod en kvinna helt klädd i vitt”⁴⁶ Just det korta stycket säger väldigt lite, det dröjer faktiskt flera sidor innan man får en mer utförlig beskrivning av henne:

Kvinnan vände och gick långsamt tillbaka in i hallen. Just som hon passerade dörrarna vände hon sig åter om och såg sig tillbaka. Allvarlig och tankfull var hennes blick när hon såg på kungen med kylig medömkan. Hennes ansikte var utomordentligt fagert, och hennes långa hår liknande en älv av purt guld. Smärt och högväxt var hon i sin vita dräkt med gördel av silver, men stark såg hon ut och hård som stål, en kungadotter.⁴⁷

⁴⁵ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid.

⁴⁶ Tolkien, *Härskarringen*, s.603

⁴⁷ Tolkien, *Härskarringen*, s.606

Redogörelsen fortsätter med hur Aragorn ser henne och hur hon ser Aragorn: ”På så vis skådade Aragorn för första gången i fullt dagsljus Éowyn, den höga damen av Rohan, och han fann henne skön, fager och kall likt en blek vårmorgon som ännu ej nått kvinnans fulla mognad. Och plötsligt blev också hon varse honom, den reslige kungaättlingen, vis av många vintrar, klädd i en grå kappa, döljande en makt som hon inte kunde undgå att känna”.⁴⁸

Precis som Galadriel beskrivs Éowyn som väldigt vacker. Alla hennes yttre komponenter verkar också vara ett resultat av att hon är ”en kungadotter” som det står i citatet. Liksom Galadriel är hon allvarsam. Dock förstår man redan här att det är ett annat slags allvar och att Éowyn inte alls har samma slags ställning som Galadriel, fastän båda kvinnorna är av kunglig börd.

Väldigt snabbt får läsaren klart för sig att Éowyn har och länge har haft funktionen som upppassare åt kungen och åt sin bror. Ett par stycken innan vi får en mer utförlig beskrivning av Éowyns gestalt inträffar följande scen: Éowyn skyndar till kungens sida och tar hans arm, då med stapplande steg den gamle stiger ner från estraden och stilla går genom hallen i hela dess längd.⁴⁹

Lite senare i samma kapitel kan vi läsa: ”Vid kungens bord satt Éomer och de fyra gästerna, och där var också damen Éowyn som uppvaktning åt kungen”.⁵⁰

När Éowyn i samband med upppassningen av kungen skall ge honom och dem andra vin, utspelar sig följande scen: ”Då hon stod framför Aragorn hejdade hon sig plötsligt och såg på honom, och hennes ögon lyste. Och han såg ner i hennes ansikte och log – men när han tog emot bågaren möttes deras händer och han kände hur hon skälvde vid beröringen”.⁵¹

Éowyns fascination för Aragorn håller i sig, vilket man får se när Aragorn, Legolas och Gimli återkommer till kungens hall, innan de drar vidare på sitt egna speciella uppdrag. ”Prinsessan Éowyn hälsade dem och gladde sig åt att de kommit, [...] men mest vilade hennes blick dock på Aragorn själv”.⁵² Deras bragder gör henne stolt, men när hon får veta att Aragorn planerar att ta in på Dödens stig, vädjar hon till honom att inte göra det. När han vägrar ändra sig inträffar följande scenario:

⁴⁸ Tolkien, *Härskarringen*, s.606

⁴⁹ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid.

⁵⁰ Tolkien, *Härskarringen*, s.613

⁵¹ Tolkien, *Härskarringen*, s.615

⁵² Tolkien, *Härskarringen*, s.925

”Du är en sträng herre och fast i dina beslut, sade hon. Det är på så vis män vinner sitt rykte. [...] Herre, sade hon till slut. *Måste* du den vägen så låt mig rida i ditt följe. Jag är trött på att gå här och smyga bland bergen, jag vill se faran och striden rakt i ansiktet”.

Aragorn svarar att hennes plikt binder henne vid hennes folk, varpå hon blir arg. ”Alltför ofta har jag hört om plikt, skrek hon till. Är jag kanske inte av Eorls ätt, en sköldmö och inte en barnpiga? Jag har gått här med stapplande steg och väntat länge nog. När det nu tycks som om stegen inte stapplade längre, får jag då inte göra av mitt liv vad jag vill?”

När Aragorn påminner henne om det är få förunnat att göra vad de vill med ära och att hon har åtagit sig att leda folket där tills konungen kom tillbaka blir hon ännu argare. ”Varför skall alltid jag bli vald? framkastade hon bittert. Är det alltid jag som ska lämnas kvar när ryttarna rider ut, att passa huset medan de vinner ryktbarhet och ära, att sätta fram mat och reda sångarna när de kommer tillbaka? [---] Allt du säger går ut på en enda sak: Du är en kvinna och din lott är hus och hem. Men när männen dött i slag med ära, då har du lov att bli bränd med huset, för då behöver männen det inte längre. Men jag är av Eorls ätt och inte en tjänstekvinna. Jag kan rida och svinga svärd och jag räds vare sig pina eller död”.

”Vad räds ni då?” frågar Aragorn.

”Buren, svarade hon. Att stå bakom galler och bommar tills vanan och ålderdomen finner sig i dem och tills alla utsikter till namnkunniga dåd svunnit utan återkallan till och med från själva längtan”.⁵³

Hela ovanstående stycke och den dialog som förs mellan henne och Aragorn visar tydligt de rädslor och den ångest som Éowyn har gått omkring och burit på. Hon vill så mycket mer än att bara vara en upppassare åt kungen och när så Aragorn kommer till Rohan ser hon sin chans att kanske kunna komma ifrån Rohan. Éowyn vill visa sin duglighet, inte bara som tjänare, utom som en medlem av kungahuset; hon vill visa att hon också är kapabel att dra ut i strid.

Hon ger sin omgivning flera tillfällen att se exakt hur mycket hon vill dra ut i strid och kämpa för Rohan, genom att ikläda sig rustning (vilket beskrivs i flera citat nedan). Hon nekas dock varje gång att få delta i själva striden.

När så Aragorn ska ge sig av kommer Éowyn för att säga farväl. ”Hon var klädd som en av ryttarna och bar svärd vid sidan. I handen bar hon en bågare som hon satte till läpparna och kredensade med ett par droppar innan hon gav den till Aragorn sedan hon önskat dem alla lycka och framgång”.⁵⁴ Aragorn tar emot bågaren och dricker för hennes ätt och för

⁵³ Tolkien, *Härskarringen*, s.925-928

⁵⁴ Tolkien, *Härskarringen*, s.928f

hennes egen välgång. Éowyn tigger och ber honom om att få följa med men han nekar henne. Avskedet är sorgset och smärtsamt.

Sorgen visar sig tydligt då konungen kommer tillbaka. Hoben Merry beskriver deras första möte så här: ”När de kom närmare såg Merry att ryttaren var en ung kvinna med långt flätat hår, som glänste likt guld i mörkret, men hon bar hjälm på huvudet, bar vapenrock som krigarna och var omgjordad med ett svärd. [---] Allt väl! svarade hon, men ändå tyckte Merry att hennes röst talade emot påståendet, och han skulle ha trott att hon gråtit om detta var möjligt med ett så strängt och stolt ansikte”.⁵⁵

När Rohans ryttare ska rida till Gondors undsättning får Merry inte följa med kungen, men en ryttare vid namn Dernhelm erbjuder sig att ta Merry på sadelknappen. I det stora slaget på Pelennors slätt visar det sig att Dernhelm är Éowyn; hon har förklätt sig för att få lov att dra ut i strid tillsammans med och för de hon älskar. När nazgûlernas herre och det monster han rider på faller kungen av Rohan kommer Dernhelm/Éowyn till hans undsättning. När nazgûlen bara skrattar och säger ”Hindra mig? Din dåre! Mig kan ingen levande man hindra”⁵⁶ sker följande:

”Vad Merry då hörde var det sällsammaste av alla tänkbara ljud. Han tyckte att Dernhelm skrattade, och hans klara stämma ringde i hans öron som en malmklockas kläpp. ’Men jag är heller ingen levande man. Det är en kvinna du ser. Jag är Éowyn, Éomunds dotter. Du står mellan mig och min herre och frände. Ge dig iväg ifall du är odödlig. För antingen du är en levande eller en av mörkrets dödlösa så hugger jag till dig om du rör vid honom!’ Det vingade kreaturet skrek mot henne, men ringvåldnaden svarade inte, satt dödstyst och liksom i tvekan. [...] Strax till vänster stod hon som han kallat Dernhelm. Men hjälmen som dolt hennes hemlighet hade fallit av hennes huvud, och hennes blonda hår föll löst från sitt band likt en ström av purt guld över hennes skuldror. Hennes ögon, grå som havet, var hårda och skoningslösa fast tårar rann på hennes kind. Hon bar ett draget svärd i handen och hon lyfte sin sköld mot den förstnående blicken från fiendens öga. [...] Éowyn var det, men det var Dernhelm också. Genom Merrys minne lyste hågkomsten av ansiktet han sett vid ritten från Dune harv, ansiktet av en som söker döden och är utan hopp”.⁵⁷

När monstret går till angrepp dödar Éowyn det. ”Hon blundade inte och ryggade inte tillbaka, jungfrun av rohirrim, kungadottern, slank och späd men som en stålklinga, skön men

⁵⁵ Tolkien, *Härskarringen*, s.941

⁵⁶ Tolkien, *Härskarringen*, s.996

⁵⁷ Tolkien, *Härskarringen*, s.996f

fruktansvärd. Blixtsnabbt föll hennes hugg, skickligt och dödande. Hon skar tvärs igenom den framsträckta halsen och det avhuggna huvudet föll likt ett rullande klippblock till marken”.⁵⁸

Nu attackerar ringvåldnaden och han slår till hennes sköld med sin klubba och krossar hennes arm. Hon faller, men Merry kommer till undsättning och hugger ringvåldnaden i knäet bakifrån. Det är här som felöversättningen får vissa konsekvenser. Merry ropar Éowyns namn två gånger. Sen står det i min översättning:

Raglande rätade *han* upp sig och med uppbyggande av sin sista styrka drev *han* med otroligt hugg sin klinga mitt mellan kronan och manteln när de breda axlarna böjde sig ner mot henne. Svärdet splittrades gnistrande i tusentals bitar. Kronan rullade sin väg med iskall klang. Éowyn föll framstupa över sin fallne fiende.⁵⁹

Men det är Éowyn som dödar ringvåldnaden, inte Merry, vilket framgår av ursprungstexten: ”Then tottering, struggling up, with *her* last strenght *she* drove *her* sword between crown and mantle[...]”.⁶⁰ Den felaktiga översättningen gör att Éowyns betydelse för handlingen helt går förlorad. Istället får Merry hela äran för att ha dödat ringvåldnaden. Det är olyckligt att så sker, eftersom det förminskar Éowyns insats, vilken förvisso redan är stor, men blir ännu större när hon dödar ringvåldnaden. Här får vi se Éowyns karaktär i sin fulla kraft och man kan tydligt se all ilska, all styrka, alla inestängda känslor som hon äntligen får utlopp för. Det är ett ytterst mänskligt porträtt av en kvinna vi får oss till livs.

När Aragorn ska hela Éowyn efter att hon blivit sårad, anmärker han på att hon länge varit ”sjuk”. Éomer nekar till detta, men Gandalf säger att han inte haft tid att se bara. ”Hon, som till kroppen var född kvinna, ägde en ande och ett mod som var åtminstone lika stort som ditt om inte större. Och likväl var hon dömd att passa upp en gubbe hon älskade som en far och se honom försoffas i vanhedrande ålderssvaghet. Hennes lott tycktes henne själv uslare än stavens han stödde sig på”.⁶¹

När hären dragit ut för sista striden mot Sauron och Éowyn blivit lämnad kvar i Minas Tirith, vill hon inget hellre än komma därifrån och utföra vad bragd som helst. Hon vill inget annat än att rida i strid och därmed dö. Men Faramir, som nu har befälet över staden, kan inget annat erbjuda än att hon tar promenader i solen med honom. Han finner henne obeskrivligt vacker och tror att hon kan påskynda hans egen förbättring. Så som hela det

⁵⁸ Tolkien, *Härskarringen*, s.997

⁵⁹ Tolkien, *Härskarringen*, s.998

⁶⁰ J.R.R. Tolkien, *The Return of the King*, London 2007(1955), s.1102

⁶¹ Tolkien, *Härskarringen*, s.1027

kapitlet fortskrider så lyckas Faramir tina upp Éowyns hjärta och få henne att sluta önska döden i strid.

När Faramir frågar om hon inte älskar honom, om hon inte vill, svarar hon: ”Jag vill gärna bli älskad av en annan. Men jag avvisar var mans medlidande”.⁶²

Medlidande var det enda Aragorn kunde erbjuda henne, så därför ville hon inte ha något annat utom hjältedöden i strid. Men Faramir vill erbjuda henne något annat. Han säger till henne:

Du är ju själv en stor och tapper furstinna som vunnit dig ett rykte vilket aldrig skall förgätas – men du är en underbart fager dam dessutom, i mitt tycke över alla ord som ens alvernas mål kunde skildra det med. Och så älskar jag dig. Det var en gång jag hyste medlidande med din sorg. Men vore du nu utan bekymmer, utan fruktan eller brist, ja vore du den lysande drottningen av Gondor själv, skulle jag ändå hålla lika mycket av dig. Éowyn, säg mig, kan du inte älska mig tillbaka?⁶³

”Då förändrades Éowyns hjärta eller åtminstone började hon äntligen själv förstå att så var fallet. Hennes vinter var med ens förbi och solen sken varmt ned över henne”.⁶⁴

Och bara så där lägger hon av sig alla önsknings om att vara sköldmö eller att bli drottning. Istället vill hon bli en helande hand och älska allt som växer och gror och inte är ofruktbart och öde. Faramir säger även att han vill gifta sig med henne *om så är hennes egen vilja*.⁶⁵

Giftermålet ska alltså ske bara efter Éowyns egen vilja, vilket hon själv väljer att genomföra. Men hur ska man egentligen tolka den plötsliga förändring som sker hos Éowyn? Från att ha velat vara en sköldmö som dör i strid går hon på sju dagar till att bli en fredsälskande individ som inte längre vill dö och som börjar älska Faramir istället för Aragorn. Att Faramir inte hyser medlidande med henne är viktigt, likaså har han visat Éowyn uppmärksamhet och verkligen intresserat sig för henne. Men varför krävs det en man för att hon ska ändra sitt sinnelag? Om detta kan man endast spekulera, men tydligt är att det krävs en annan persons uppmärksamhet för att Éowyn ska kunna läka inifrån.

Bilden av Éowyn är det mest trovärdiga av de kvinnoporträtt som finns i trilogin, på grund av att man mer ingående får följa hennes känsloliv och hur hennes karaktär

⁶² Tolkien, *Härskarringen*, s.1144

⁶³ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid

⁶⁴ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid

⁶⁵ Tolkien, *Härskarringen*, Ibid

utvecklas. Därtill är hon en stor förebild för alla kvinnor. Dock faller hennes starka karaktär lite när hon slutar sörja och tråna efter Aragorn och väljer Faramir istället. Det hade nästan varit mer troligt att hon, som är så stark i sig själv, hade kommit ur sin depression på egen hand och stått på egna ben en tid. Att hon behöver en man för att komma ur depressionen är väl i och för sig inte helt otänkbart, men det varit mer trovärdigt om hon inte hade kastat sig in i en relation med Faramir på en gång. Frederick och McBride kommenterar detta med att Tolkien härmed bara erbjuder ett val för den kvinna som vill bli krigare: underkasta dig din roll som maka, eller dö. De skriver att Éowyns tillfrisknande kommer av att hon accepterar den roll som hennes samhälle kräver av henne som kvinna: att vara en vacker, hjälpsam och glad följeslagare åt en man.⁶⁶ Det är synd att Tolkien utvecklar hennes karaktär på det här sättet, när han nu gjort henne till en sådan aktiv, stark och engagerande kvinna.

4.3. Arwen

Arwen är inte med särskilt mycket i boken, ändå finns hennes karaktär hela tiden med i underberättelsen, eftersom hon är Aragorns kärlek, men de kan inte vara tillsammans förrän han uppfyllt sin uppgift i kriget mot Sauron.

Vi får träffa henne två gånger, först i Elronds hus, sen vid bröllopet när kriget är slut. Hon omnämns även i *Sagan om de två tornen*, när utbygdsjägarna hinner ifatt Aragorn och har med sig en gåva från henne.

Första gången hon nämns beskrivs det så här:

I stolen under tronehimmeln satt en kvinna, som var så fager att skåda och samtidigt så lik Elrond trots sin kvinnliga ljuvhet, att Frodo antog att hon måtte vara en av hans närmaste släktingar. Hon var tidlös som Elrond själv, och i hennes mörka flätor fanns ej ett enda silverstrå. Både ansikte och armar var mjuka och släta, och himmelens stjärneljus glittrade i hennes ögon, som var grå som en molnlös natt. En drottning var hon, både i blick och åthävor. Goda tankar och djup vishet bodde bak den vita pannan och hon tycktes ha känt de goda åren som de onda. Över pannan bar hon en hätta av silverspets, besatt med små glittrande vita juveler, men på hennes mjuka grå klädnad blixtrade inga smycken, utom en gördel av silverlöv.

Beskrivningen gör en kort paus för att sedan fortsätta:

⁶⁶ Frederick och McBride, s.113

Så fick Frodo också se henne, henne som så få andra dödliga fått skåda, Arwen, Elronds dotter. Det sades att med henne hade Luthiens ande återfötts till jorden, och hon kallades Undómiel, ty hon var en aftonstjärnans sinnebild för hela sitt folk. Hon hade länge vistats i sin moders land, Lórien bortom bergen, och bara för en kort tid sedan hade hon återvänt till sin faders hus i Vattnadal.⁶⁷

Beskrivningen av Arwens karaktär är nästintill helt exteriör; väldigt lite sägs om hennes inre egenskaper. Det nämns att hon är god och vis och att hon har varit med om mycket. Det nämns också att hon varit i Lórien, det vill säga Lothlórien. Utöver det är det hennes yttre drag samt klädsel som beskrivs och alltså kan läsaren inte bilda sig någon större uppfattning om vad för slags karaktär prinsessan Arwen egentligen är.

Att Aragorn har någon slags relation till Arwen får man veta lite senare i samma kapitel:

Elrond satt i sitt högsäte, och ljuset från eldarna föll som sommarsol över hans ansikte. Bredvid honom satt prinsessan Arwen. Till sin förvåning såg Frodo att Aragorn stod vid hennes sida med den mörka manteln kastad tillbaka från axlarna. Under denna bar han en alvbrynja, och en stjärna lyste på hans bröst. De båda samtalade, men plötsligt tycktes det Frodo att Arwen vände sig mot honom istället. Hennes ögons ljus föll på honom likt stjärnglitter från fjärran himlar och genomborrade hans hjärta.⁶⁸

Det ovanstående avsnittet avslöjar även att trots att det inte sägs så värst mycket om Arwens inre egenskaper, har hon förmågan att beröra de som hon möter, så som Frodo blir berörd. Ingen förblir oberörd i ett möte med Arwen. Det antyds även att Arwen, liksom Galadriel, har förmågan att se framåt i tiden. Att Arwen har den förmågan visar sig i nedanstående citat från *Sagan om de två tornen*:

Det är en gåva till dig från drottningen av Vattnadal, svarade Halbarad. Hon sömmade det i hemlighet och lång tid tog det. Men också hon sände dig ord, och de lyder: 'Nu är dagarna korta. Antingen står hoppet för dörren eller är allt hopp ute. Därför sänder jag dig vad jag sömmat för dig. Farväl, alvsten'. Aragorn nickade och sade tankfullt: 'Nu förstår jag vad det är du bär på. Bär det ännu en liten tid för mig'.⁶⁹

⁶⁷ Tolkien, *Härskarringen*, s.275

⁶⁸ Tolkien, *Härskarringen*, s.287

⁶⁹ Tolkien, *Härskarringen*, s.917

Det Aragorn får av Arwen är ett standar som hon har sytt åt honom, med Gondors vapen och Elendils, Aragorns ättlings, sköldmärke på. Han bär standaret med sig när han kommer till undsättning vid slaget vid Pelennors slätt. Så blir Arwens ord besannade: antingen står hoppet för dörren eller är allt hopp ute – den effekt Aragorns ankomst och hans standar har på fienden visar tydligt att hoppet står för dörren.

Nästa gång läsaren möter Arwen är vid hennes och Aragorns bröllop:

Och Elrond lämnade åt Aragorn sin spira och lade sin dotters hand i kungens. Tillsammans skred de upp till högstaden medan himlens alla stjärnor blommade på fästet. Och konung Elessar tog till äkta Arwen Undómiel i konungarnas stad på själva midsommarens dag. Så hade sagan om deras väntan och deras mödas långa tid äntligen nått sin fullbordan.⁷⁰

Arwen lämnas över till Aragorn av sin fader, som inte tillåtit ett giftermål förrän Aragorn blivit kung. Denna handling beskriver underförstått Arwen som en kvinna som lyder sin far och inte motsätter sig hans önskningar. Detta skulle mycket enkelt kunna tolkas som antingen att Arwen är en viljelös individ, eller som att texten är ett resultat av sin tid.

Dock, om man summerar det lilla vi kunnat utröna om Arwen hittills och om man tar i beaktande den sista meningen i det ovanstående citatet, finner vi i själva verket en ganska självständig kvinna. Arwen har, som odödlig alv, valt att ge sig till Aragorn och därmed försaka sin odödlighet. Detta är inte enligt hennes fars önskningar och hon har fått kämpa för att de ska kunna genomföra det. Att ge sig till en annan man kan kanske inte anses som särskilt självständigt av vissa, men att välja dödlighet framför odödlighet måste för en alv vara den ultimata uppoffringen.

Men är det ett trovärdigt porträtt av Arwen läsaren får tillgodogöra sig? Det lilla vi får veta och det lilla läsaren därigenom kan sluta sig till erbjuder egentligen inte mycket för vidare tolkning. Ändå anser jag att man åtminstone kan anse det hon säger och gör som trovärdigt. Hon framstår även som en ganska positiv förebild i sitt uppoffrande av sin odödlighet; det är inte en liten sak att ge upp för den man älskar. Dessutom ger hon upp sin far och resten av sin familj, hon får aldrig se dem igen efter att de lämnat Midgård. Det krävs en hel del styrka för att ta ett sådant beslut och det gör henne även till en trovärdig karaktär.

⁷⁰ Tolkien, *Härskarringen*, s.1154

5. Slutdiskussion

Syftet med den här uppsatsen var att ta reda på hur kvinnorna i trilogin om Härskarringen framställdes. För att besvara detta bröt jag ner huvudfrågeställningen i två mindre frågor: Hur beskrivs kvinnorna; till utseende och till sinnelag? Vad har de för funktion?

När jag började min närläsning av texten för att ta reda på vad det egentligen stod, trodde jag inte att jag skulle få fram så pass mycket information som jag gjorde. Faktum är att jag fick fram mer information och fler kvinnogestalter än vad som rymdes i uppsatsen och fick därför begränsa mig till de tre mest kända kvinnokaraktärerna. Jag hade inte alls räknat med att få fram så mycket resultat och det känns lite tråkigt att behöva välja bort karaktärer enbart för att uppsatsen inte ska bli för lång.

Lyckas jag då svara på mina frågeställningar och överensstämmer mitt resultat med de teorier som jag använt? Enligt min mening svarar jag på mina frågeställningar och resultaten uppfyller kraven för mina teorier. Det jag har undersökt är kvinnornas karaktär och med hjälp av image of women fann jag att de tre kvinnorna är ganska olika om man tittar på djupet.

Där finns likheter i deras karaktärer; både Galadriel, Éowyn och Arwen är godhjärtade kvinnor med sunt förnuft. De är visa och vackra och de har alla ett utseende som skvallrar om att de är av kunglig börd. Just den gemensamma länken, att de alla tre tillhör ett kungahus, gör att det känns som att kvinnorna har en samhörighet med varandra. De har alla en styrka som tycks vara utmärkande för just kvinnor i deras ställning.

Om man tittar på beskrivningarna finner vi dock även skillnader mellan kvinnorna. Både Galadriel och Éowyn kläs i vitt och har gyllene hår. Arwen beskrivs däremot som mörkhårig och klädd i en mjuk grå klädnad. Dock bär hon ett diadem av vita stenar. Det vita är symboliserat med renhet och godhet och förbehållet de goda karaktärerna, men det är tydligt att Tolkien bara delvis valt att förknippa det vita med godhet, då Arwen inte är mindre god än de andra två, trots de dunklare färgerna hon bär. Att Arwen får bära mer dunkla färger har med all säkerhet att göra med det faktum att hon kallas för Aftonstjärnan och då får hennes kläder och utseende symbolisera det.

Ser vi till de inre egenskaperna finner vi förvisso även här likheter mellan Galadriel och Éowyn i det allvar de bär, men som jag poängterar i resultatet är det två olika sorters allvar. Då är likheten större mellan Galadriel och Arwen, som delar samma

erfarenheter och liknande minnen och de delar samma slags vishet. Men även Arwen och Éowyn kan relatera till varandra, om man ser till de prövningar och den väntan de båda får utstå, även om det är av olika slag. För att återknyta till Frederick och McBride så noterar de att Galadriel och Éowyn verkar vid första anblicken vara starka kvinnokarakterer, men att om man tittar djupare så inte är fallet. De menar att Galadriel saknar nödvändiga detaljer för att ha någon funktion som aktiv, fulländad kvinnlig alv. Éowyn omfamnar de traditionella kvinnliga rollerna istället för att hålla på sin rätt att vara krigare. Därmed vill jag hävda att det, för att återknyta till feministteorierna, finns ett visst tema hos Tolkien för dessa kvinnliga karakterer; goda, pliktskyldiga kvinnor av högre börd som är lyckligast om de inrättar sig i de invanda mönstren.

Min andra fråga, gällande vilken funktion kvinnorna har, gav också varierande resultat. Jag har i samband med det undersökt hur pass realistiska porträtten är samt om kvinnorna kan anses vara positiva förebilder.

För någon som inte läser på djupet kan det verka som om kvinnorna inte har så stora funktioner, annat än som utsmyckning i berättelsen. Den enda man kan se som har en verklig funktion är Éowyn, eftersom hon är den som gör slut på ringvålnadernas ledare i slaget på Pelennors slätt. Éowyn är också den som utvecklas mest i sin karakter. Men om man tittar närmare ser man att alla tre kvinnorna fyller funktioner större än att bara vara vacker utfyllnad.

Både Galadriel och Arwen har förmågan att se in i framtiden, men även in i det förflutna. Deras sierskeförmågor hjälper medlemmarna i Brödraskapet på olika sätt och utan deras visdom skulle kanske uppdraget kunnat sluta annorlunda. Galadriel är dessutom en oerhörd maktfaktor. Med hennes makt och visdom styrs Lothlórien och hon har makten och styrkan att dölja sig för Sauron, medan han aldrig kan finna henne hur mycket han än letar. Här kan vi dra paralleller till Neville, som menade att Tolkiens fiktion tydligt visar att manlig makt inte är enda sättet att uppnå seger. ”På hennes eget, lilla sätt – faktiskt, på grund av att hennes sätt var så litet – kunde en kvinna vinna ett krig, medan en ännu mindre person kunde rädda världen” skriver Neville.⁷¹ Sauron underskattar henne, han kan inte inse hur en kvinna skulle kunna ha makt nog att stoppa henne. Likaväl underskattar ringvålnaden Éowyn och möter därmed sin egen undergång. Kvinnlig makt är alltså möjlig, men den har sitt pris; Galadriel måste lämna Midgård och Éowyn måste ge upp sin önskan att vara en krigare.

⁷¹ Neville, s.109f

Att den kvinnliga makten har sitt pris visas nog tydligast genom Éowyn. När läsaren först får möta Éowyn är hennes funktion endast att vara upppassare åt sin morbror kungen. Kanske är det här som Neville vill få in att Éowyn är passiv (möjligen även i slutet när Éowyn ger sig själv åt Faramir) men jag håller inte med om att hon är passiv. Hon uppvisar helt klart en slags passivitet men hon ger hela tiden uttryck för att vilja komma ur den och till slut tar hon saken i egna händer. Hon förklarar sig till riddare och följer med hären till slaget på Pelennors slätt. Där får hon chansen att visa sin styrka och duglighet och hon gör det som ingen man kan; hon dräper ringvåldnadernas ledare och helt plötsligt finns det ett ännu större hopp om en slutgiltig seger över Sauron.

Att Éowyn sen lyckas släppa taget om sina motstridiga känslor med Faramirs hjälp och helt sonika överger sina ambitioner att vara en sköldmö är därför lite trist. Hon tappar i min mening lite av den livfullhet som vi fick se under själva slaget. Då kändes hon mer levande än någonsin. Just det styrker Fredrick och McBrides tes om att Tolkiens kvinnor endast kan finna ro om de tar till sig sin givna könsroll.⁷² Det går inte att förneka att den tesen passar väl in och om så verkligen var fallet (vilket vi endast kan spekulera om) är det tråkigt att Tolkien inte kan bryta sig ur det då givna könsrollmönstret.

Samtidigt är just den tesen något motsägelsefull om vi tar med Donovans tes om valkyriorna i beräkningen. Donovan skriver att de tre kvinnorna fungerar som emblem för de germanska motiven om bland annat sorg och förlust, individuell vilja och ärofullt fullbordande. Hon menar att det är Tolkiens samtida svar på de medeltida traditionerna och att kvinnornas närvaro i trilogin erbjuder en möjlighet till ett mänskligt och heroiskt avslut.⁷³ Visst är det möjligt att dra en parallell till valkyriorna, men framförallt visar både mina och Donovans resultat att dessa kvinnor är en kraft att räkna med och att de fyller en större funktion än som bakgrundsgestalter i berättelsen. Det är en upplyftande tanke att slå fast att även om där finns vissa små brister i kvinnornas karaktärer och att Tolkien nog kunde ha gått lite längre när han skapade dessa karaktärer, så är de starka kvinnor med en roll att spela i berättelsen, vilket jag tycker att analysen förmedlar.

Kanhända har Frederick och McBride rätt när de säger att om läsare gärna identifierar sig med uppdiktade karaktärer av samma kön som de själva, så kan Härskarringen inte sägas vara ett verk för kvinnor.⁷⁴ Samtidigt är jag även benägen att hålla med Neville, som säger att ” såvida vi inte kan hävda att vi är en Beowulf eller en Aragorn (vilket inte

⁷² Fredrick och McBride, s.108f

⁷³ Donovan, s.109

⁷⁴ Frederick och McBride, s.114

vanliga män heller kan hävda) så kanske Tolkiens budskap inte är så bemyndigande som man tidigare trott”.⁷⁵ Det är tydligt att Tolkien är fast i könsmonster och egna vanor, men om man också tar det med i beräkningen, så är det förvånansvärt trovärdiga porträtt av starka kvinnor som han målar upp. Det är lätt att lasta honom för de allt för få kvinnor som finns i denna nya värld, men ser man till själva berättelsen, står Galadriel, Éowyn och Arwen ut så mycket mer, just för att det är en mansvärld och i mitt tycke är det inte alls otroligt att dessa karaktärer inspirerar och bildar förebilder för kvinnor världen över.

4.1. Fortsatt forskning

Det resultat jag kom fram till skulle ha kunnat te sig helt annorlunda om jag haft möjlighet att undersöka de andra kvinnor som, även om deras roll inte är särskilt stor, faktiskt förekommer i trilogin. Det vore intressant att fortsätta undersökningen och se hur det skulle påverka resultatet att räkna med dessa kvinnor.

Min undersökning har dessutom enbart utgått från själva beskrivningen av kvinnorna. Genusaspekten på Tolkiens böcker kan dock tas längre än så. Det vore intressant att gå in på enskilda individer, titta på bara Éowyn till exempel. Genus handlar heller inte bara om kvinnor; det vore minst lika intressant att titta på beskrivningen av männen i trilogin och se vad för slags karaktärer de egentligen är.

Jag vill även föreslå fortsatt forskning på ett område som jag själv tänkte undersöka, men som fick stryka på foten på grund av tidsbrist och för lite utrymme, nämligen klassfrågan. Klassuppdelningen i trilogin och i Tolkiens verk över huvudtaget, vore oerhört intressant att titta närmare på och jag tror att man skulle kunna få fram verkligt intressanta resultat. Till exempel skulle man kunna undersöka relationen mellan Frodo och Sam, eller gå en nivå högre och undersöka relationen mellan alver och övriga folkslag.

⁷⁵ Neville, s.109

6. Käll- och litteraturförteckning.

6.1. Primärlitteratur

Tolkien, J.R.R., *Härskarringen*, Stockholm 2002 (1959)

Tolkien, J.R.R., *The Return of the King*, London 2007(1955)

6.2. Sekundärlitteratur

Barry, Peter, *Beginning Theory. An introduction to literary and cultural theory*, Manchester 2002

Carpenter, Humphrey, *J. R. R. Tolkien. En biografi.* (1977), Finland 2002

Donovan, Leslie A., "The valkyrie reflex in J.R.R. Tolkien's *The Lord of the Rings*. Galadriel, Shelob, Éowyn, and Arwen", i *Tolkien the Medievalist*, red. Jane Chance, London 2003

Eaglestone, Robert (red.), *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien's classic*, London 2002

Fredrick, Candice och McBride, Sam, *Women Among the Inklings. Gender, C.S. Lewis, J.R.R. Tolkien, and Charles Williams*, Westport 2001

Moi, Toril, *Sexual/Textual Politics*, New York 1985

Neville, Jennifer, "Women", i *Reading the Lord of the Rings. New writings on Tolkien's classic*, London 2002